

הפורתח בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום רביעי כ"ז כסלו תשע"ט | דף היומי בבלי: חולין ח.

דף היומי בהלכה: מסעיף ג' עד סעיף ח'.

מוסר: חובת השמירה פרק ח' אות ו' מ "על ידי זה" עד אות י"א "גם על ידי".

קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'והשביעית' עד פ"ה 'ואחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר להשתמש בשבת בצלצול הטלפון כשעון מעורר?

אולם, שימוש בצלצול הטלפון כשעון מעורר, כגון על ידי הזמנת 'שירות יקיצה', כאשר הצלצול נשמע מחוץ לבית - יש שאוסרים, מחשש שהשומעים יחשדו שישראל אחר עובר על איסור בשבת ומתקשר לאדם זה שהטלפון מצלצל בביתו.

[שו"ע שלא, ג, ומשנ"ב יג-יד; ביאורים ומוספים דרשו, 15]

מותר לכוון שעון מעורר בערב שבת, כדי שיצלצל בשבת, ואף אם הצלצול הוא מנגינה הנשמעת בקול רם. ויש מהפוסקים שאסר זאת בזמננו, במידה והשעון נשמע מחוץ לבית לשכנים, וכדומה; כיון שהדרך לכוון את השעון בלילה כדי שיצלצל בבוקר, והשומעים יחשדוהו שכיוונו בשבת. אך לדעת רוב ככל הפוסקים מותר הדבר אף בזמננו, כיון שידוע שהדרך לכוון את השעון לפני השבת.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לשחק בשבת בצעצוע המופעל על ידי קפיץ?

זה, כיון שהוא נע מעצמו רק לזמן מועט ונעצר, ועל כן אין לכך חשיבות של מלאכת 'תיקון כלי', או 'צירת כוח חדש'; ועוד, שגם ללא מתיחת הקפיץ, נחשב הכלי לשלם ואינו נחשב כמקולקל, וממילא מתיחת הקפיץ אינה 'מתקנת' את הכלי. ויש שכתב שראוי להימנע מהמשחק בצעצוע זה.

[ביאורים ומוספים דרשו שלא, 16]

צעצוע המופעל על ידי קפיץ, ונע מעצמו - יש שהורה שאסור לשחק בו בשבת, משום איסור 'תיקון כלי' (שאיסורו נגזר מאיסור מלאכת 'מכה בפטיש'). ויש שכתב שיתכן שהדבר אסור מדרבנן, משום שבמתיחת הקפיץ יוצר כוח חדש המניע את הגלגלים, ויצירה זו יש בה דמיון למלאכת 'בונה', או למלאכת 'כמה בפטיש'; אך למעשה אין למנוע מילדים לשחק בצעצוע

הדף היומי בהלכה

האם מותר לשחק בשבת ב'מונופול'?

רווחיהם, הפסדיהם, וכדומה - אסור לשחק בו בשבת, מחשש שיבואו לידי כתיבה.

ג. משחק שחמט - מעיקר הדין מותר לשחק בו בשבת, אך נהגו לייחד משחק מיוחד לשבת, כדי שלא יראה המשחק כ'עובדין דחול'. ויש אומרים שאסור לשחק בו בשבת; ואף בחול ראוי להימנע מכך.

[שו"ע שלא, ה, ומשנ"ב כא; ביאורים ומוספים דרשו, 24-25]

כמה מדיני משחקי ילדים בשבת: א. משחק 'מונופול' שמשחקים בו בכסף מדומה - מעיקר הדין מותר לשחק בו בשבת, כיון שאין הרווחים וההפסדים ממשיים אלא מדומים; אולם, יש אומרים שאין זה מכבוד השבת שישחקו הילדים במשחק כזה, ואם כי אין למנוע זאת מקטנים, גדול לא ישתתף במשחק.

ב. משחק שהדרך לרשום במהלכו פרטים שונים על פעולות המשתתפים,

"...ואז תפס אותי הגוי ורצה להכניס אותי בכוח למאפיה. דחפתי אותו בכל כוחי, וידיו החליקו ממעיל הגשם החלק שלי. הוא נפל אהורנית וחסם על ידי כך את הדלת בפני הצעירים שארבו לי..."

"בזכות פירוש הרשב"ם על פסוק בפרשת מקץ - ניצלו חיי"
סיפורו האישי של הרב אשר וסרטייל ז"ל עורך הספר 'שמירת שבת כהלכתה'

משהתקרבתי למאפייה שבפינת ליביגשטרסה ולנדוורשטרסה (שמות הרחובות), בא אלי אדם מבוגר והזמין אותי באדיבות רבה להיכנס למאפייה, ומכיוון שדיבר באדיבות הלכתי אחריו. הוא עלה לפני את שלוש המדרגות שהובילו למאפייה, ואז שמתני לב שבפנים הדלפק פנוי לגמרי ומאחוריו עומדים שלושה שוליות בבגדי אופים וממתינים.

ורק אז הבזיקה המחשבה שהם מתכוונים להרע לי. נזכרתי בתיאורו הדרמטי של רבי אליעזר ורהפטיג זכרונו לברכה, מורה הרליגיון שלנו, שהסביר יפה למה לא נכנסו בני יעקב לבית יוסף. שאלתי אפוא גם אני באדיבות: ובכן, מה אתה רוצה שאעשה כאן?

ואז תפס אותי הגוי ורצה להכניס אותי בכוח. דחפתי אותו בכל כוחי, וידיו החליקו ממעיל הגשם החלק שלי, והוא נפל אהורנית וחסם על ידי כך את הדלת בפני הצעירים. ואני רצתי. הייתי אצן ('רץ') טוב, ונעלמתי בביתם של משפחת קצובר, כדי להינצל וכדי להניח תפילין של חברי אברהם שמשום מה לא בא לבית הכנסת בבוקר זה.

קשה לדעת מה היה קורה אם לא הייתי נזכר באותה השניה בביאורו החי של רבי אליעזר ורהפטיג זכרונו לברכה. גם כיום, אחר שנים כה רבות אינני יכול להשתחרר מן המחשבה שקטע זה בפירושו של הרשב"ם הצילני מידיהם של הנאצים ימ"ש.

(הרב רפאל ברלזון, יתד נאמן מקץ תשע"ז)

דרמשטאט, גרמניה, בין שתי מלחמות העולם. מאחר ולא היה קיים במקום מוסד יהודי חינוכי, למדו גם ילדי היהודים במסגרת בית הספר העממי המקומי... אולם גם בבית הספר הכללי הוקדשו שעות אחדות בכל יום ל'לימודי דת', כאשר הרה"ג רבי אליעזר ורהפטיג זצ"ל, לימים מייסד ישיבת 'חיי עולם' בלונדון, משמש כ'רעליגיון לערר' - מורה דת לתלמידים היהודים.

בין התלמידים באותו בית ספר נמנה הילד אשר וסרטייל, לימים עורך 'שמירת שבת כהלכתה' ומתרגם ביאור רד"צ הופמן עה"ת. בפרשת מקץ למדו את הפסוק (מג יט) 'ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף וידברו אליו פתח הבית', עם פירוש הרשב"ם: 'פתח הבית - קודם שנכנסו'. מה מבקש הרשב"ם להדגיש ב'קודם שנכנסו'? תיאר להם רבי אליעזר בדרמטיות כיצד סירבו האחים הקדושים להיכנס פנימה משום שבמקרה של איום וסכנה יקשה עליהם להתמודד בתוך הבית, לכן ביכרו להתעכב פתח הבית קודם שנכנסו, וזו הדגשת הרשב"ם.

ט"ו חשוון תרצ"ט. הנאצים החריבו את בית הכנסת של דרמשטאט, במה שייודע בהמשך כ'ליל הבדולח'. היהודים, מזועזעים, פנו לבתיהם. גם הבחור אשר, שהזוועה פגשה אותו בגיל שבע עשרה בסך הכל, צעד הביתה, וכך הוא מספר בחיבורו 'ברכת אשר':

"זבזה תבין מנהג אבותינו, אשר בימי חנוכה משחקים הנערים בחתיכת עץ מרובעת ועליו בד' קצותיו חקוקין אותיות נגה"ש..."

4 תובנות מאת הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א על משחק הסביבון

3. "כפי שיסובב עצמו פנימה אל הבורא יתברך שמו, כך יזכה לסובב עצמו מסבך צרותיו החוצה".

4. בספר "בני יששכר" מובאים דברים נפלאים אודות המשחק בסביבון: "זבזה תבין מנהג אבותינו תורה, אשר המנהג בימי חנוכה משחקים הנערים בחתיכת עץ מרובעת ועליו בד' קצותיו חקוקין אותיות גשנ"ה בפירוד אות אחת לכל רוח. והעץ הזה מתגלגל על נקודת קוטב האמצעי, להורות שהמלכויות הללו המרומזים בתבית גשנ"ה דהיינו, רומי, בבל, יון, מדי, שהמה מנוגדים ל-4 כוחות שבאדם: כח גופני, כח שכלי וכח נפשי, ומלכות הרביעית כולל הכל - ר"ת גשנ"ה. הנה כולם סובבים על המרכז נקודה האמצעית, הם ישראל-המאחדת הקצוות, ע"כ הקצוות סובבים על המרכז וכולם יתבטלו אל המרכז ואז יהפוך אל העמים שפה ברורה".

מה ניתן ללמוד מהסביבון?

1. "לרמו לנו, שאין דבר נעשה כאן בעולם ללא שיקריזו עליו מלמעלה - כמו שאי אפשר לאדם להחליט לאיזה צד יפול הסביבון. ואף אם יסובב את הסביבון בכל כוחו, גם לא יועיל לו דבר, ורק דבר אחד 'ירוויח', שיצטרך הסביבון להסתובב עוד סיבובים רבים, בכדי להגיע אל מקומו הנגזר עליו". באותו אופן בורא עולם מכתוב את חיינו: "אין ביד האדם לשנות אפילו כמלא נימא את מה שנגזר עליו, וכל הריבוי בהשתדלות רק יגרמו לו שיתסובב עוד סיבובים רבים עדי בואו אל המנוחה ואל הנחלה".

2. "כשם שהסביבון מסתובב למטה רק על ידי הסיבוב למעלה, כך היא הנהגת העולם, שכל מה שמסתובב כאן למטה - מסובב על ידי שוכן מעלה".

"התכופפתי לעבר השולחן כדי להניח עליו את המגש, ושתי כוסות מהבילות צנחו להן על רגלו של אחד המורים, שזעקותיו הדהדו בחלל בית הספר. נמלטתי משם כל עוד נפשי בי.."

סודו של ה'לא יוצלח' לשעבר שהפך לתלמיד חכם נכבד

להכין עבורו ועבור צוות המורים עשר כוסות תה. אינך יודע שאני "לא יוצלח"? שאלתי אותו בעיניים מושפלות. והוא בשלו: תלמידי היקר, אנא, אני זקוק לעשר כוסות תה בתוך חמש דקות.

בעודי יוצק את המים הרותחים לכוסות הזכוכית, בלשתי בעיני היכן ממוקמים היעה, המגב והמטאטא, להקדים תרופה למכה. צעד אחר צעד פסעתי בזהירות כשבידי המגש העמוס בכוסות התה המהבילות. את דלת חדר המורים צלחתי בשלום, והנה, התכופפתי לעבר השולחן כדי להניח עליו את המגש, ושתי כוסות מהבילות צנחו להן על רגלו של אחד המורים שזעקותיו הדהדו בחלל בית הספר. נמלטתי משם כל עוד נפשי בי, ולפתע הונחה יד רכה על כתפי. המורה הביט בי במבט מבין, ואני רעדתי בכל גופי. אמרתי לך, פלטתי.

זה לא כל כך נורא, ענה לי. עליך לזכור כי שמונה כוסות תה נותרו שלמות. למחרת נטל המורה את ידי, ענד עליה רצועת גומי תוך שהורה לי: הסכת ושמע. בכל פעם שתשוב שאתה "לא יוצלח", תמתח את הגומי שיצלוף בבשרך ושיזכיר לך שאתה כן מוצלח. כשאתה לומד גמרא ומתקשה מאד בהבנת תירוץ מסויים של הגמרא, טרם פושה הייאוש בעצמותיך, משוך ברצועת הגומי וחזור ושנן לעצמך, כי את קושיית הגמרא כבר הבנת! ביום הראשון, היתה ידי אדומה מהצלפות הגומי...

ויגדל הילד ויהי לעלם חמודות, וברבות השנים הלך וגדל והיה לתלמיד חכם. ביום מן הימים התבקש מיודענו לכהן במשרה תורנית מכובדת ביותר, ובעודו נתון בהתרגשות ובשמחה, סר לרצען וביקש ממנו להכין עבורו רצועת עור, זכר לאותה רצועת גומי. לזכור שאפשר!

אני מביט ברצועה, סיים בעל הרצועה את דבריו, ומודה להקב"ה על כוחות הנפש שהוא נתן בכל אדם ואדם. נוכחתי לדעת, כי אם רק ירצה האדם באפשרותו לנצל כוחות עצומים אלו, לשגשג ולהגיע לפסגות.

(דבר העורך - גיליון מאורות הדף היומי)

אחת התופעות המרתקות שאפשר להבחין בהן בשיעורי הדף היומי, הם תלמידי החכמים החדשים שצומחים, לפתע, מתוך שיעורי הדף היומי. אך לפני שנים מספר הצטרף פלוני לשיעור הדף היומי, והנה, מתגלגלות על לשונו סוגיות, שיטות ראשונים וסברות יפות. הוא הפך להיות חלק בלתי נפרד מן הלגיון האדיר הפרוס בכל העולם והעוסק בתורת ה'. רעהו, שהתקשה בתחילת הדרך בתרגום השפה הארמית, ממלא כעת את מקומו של מגיד השיעור, כאשר זה נאלץ להעדר, ועוד כהנה וכהנה. "אם אתה מאמין שאפשר לקלקל, תאמין אף תאמין שאפשר לתקן!" הכל אפשרי.

בקשר לכך שמענו מהרה"ג ר' ישראל אהרונסון שליט"א, מעשה מעניין ביותר, בעל מסר חינוכי, על אודות יהודי תלמיד חכם מ'פניה' של ירושלים עיר הקודש. יהודי זה, תלמיד חכם נכבד ומורה הוראה לרבים, מהלך בכל עת ובכל שעה כשרצועת עור ענודה על פרק ידו. בלי שיעון. רצועה בלבד. כמעט אין שמים לב לכך. הוראה את פרק ידו סבור כי השעון מצוי לו בגב היד, ואילו הוראה את גב ידו סבור כי השעון מצוי בפרק ידו... אולם, רבי ישראל אהרונסון שליט"א הבחין בכך, שאל בעדינות לפשר הדבר, והרי התשובה שקיבל:

מאז שאני זוכר את עצמי, נחשבתי בעיני כל רואי כ'לא יוצלח' המוצלח ביותר. היכן שנגעתי דברים נפלו, נשברו, נקרעו והתפזרו. כמעט בכל יום נחתכתי במקום אחר. אם כבר זכיתי שהמלמד יבקש ממני להכין לו כוס תה, היתה ידי רועדת רגע לפני שהגשתי אותה לשולחן, הכוס החליק מן המגש ולקול צחוקם הרועם של בני כיתתי שבתי בוש ונכלם למקומי. בכל שנה חזר הסיפור על עצמו. מלמד חדש ותקווה חדשה. ניסיונות כנים אך כושלים מצד המלמד המסור, ושוב שקעתי בשגרה אפורה ומשמימה של חיי בדידות וצער. הורי היקרים איבדו זה מכבר את תקוותם. הם לא היו צריכים לומר לי זאת. הדבר היה ברור. בכל תחום שבו ניסיתי את כוחי נכשלתי כשלוך חרוץ והבנתי כי מסלול חיי מוכן ומזומן עבורי - ייאוש מוחלט.

ויהי היום, ובבית ספרנו הופיע מורה חדש, אשר לימד בכתנתו מספר שעות בכל יום. מלא מרץ ורצון להוכיח את עצמו, הוא החליט לטפל ב'בעיה' של כתנתו, הלא היא אני בכבודי ובעצמי. בעיניים מושפלות קיבלתי את בקשתו

האם מעשה יהודית ואליפורנוס אירע בהנוכה? מה הקשר בין מאכלי החלב של חנוכה למאכלי החלב של חג השבועות? והטעם הנפלא שהסביר מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל למנהג אכילת הסופגניות

"מנהג ישראל תורה": הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א, על מקורם וטעמם של המנהגים הרבים שהתקבלו בעם ישראל לימי החנוכה

של חנוכה, משום שיום זה אינו יוצא אף פעם בשבת. הגר"צ הלוי דינר זצ"ל נהג להעניק לצאצאיו מתנות ולא דמי חנוכה במטבעות כסף, כדי שלא לתת לילדים הרכים טעם וחשק להרויח כסף ולפתח תאוה לממון, מסחר ועסקים.

גדולי רבני אשכנז שיחקו בסביבונים בחנוכה

מנהג ותיק, עתיק יומין לשחק עם הילדים בדריד"ל, הסביבון. בספרי המנהגים מובא ששורש המנהג הוא עוד מימי החשמונאים, כשגזרו היוונים 'להשכים תורתך' ולא לעסוק בתורה, היו מתאספים ללמוד תורה במקומות מסתור, וכשהיוונים הגיעו, היו האבות והבנים משחקים בסביבון, להראות לאויבי שאינם לומדים. כדי לפרסם את הנס, שבזכות משחקי הסביבון יכלו ללמוד תורה, הנהיגו לשחק בסביבון בחנוכה.

המנהג נפוץ מאד באשכנז והוא מוזכר בספרים רבים וחשובים. רבנו החתם סופר בעצמו נהג לשחק באחד מלילות החנוכה בסביבון של כסף שהיה ברשותו... מפורסם, כך מובא בבטאון "עדות לישראל", שהחתם סופר היה שומר בכל יום מימות החנוכה את הסביבון בכיסו, ולעיתים היה מוציאו ומוסרו למקורביו, כדי שיגלגלו אותו, לפירסומי ניסא.

ספר "פלא יועץ", של הגר"ש קרליבך זצ"ל גאב"ד ליבק, כתב שגדולי רבני אשכנז שיחקו בעצמם בסביבון בחנוכה, לפרסום הנס. וכך מעידים רבנים נוספים מרבני אשכנז. ומרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א העיד שבביתם שיחקו הילדים (ולא המבוגרים) בסביבון חנוכה, אך אביו מרן הסטייפלער זצוק"ל לא הרשה להם לשחק בו בשבת, משום שהדבר דומה ל"מקח וממכר" האסור בשבת. סדר 'משחק הדרייד"ל' בקהילות ישראל בחו"ל נקבע על פי האותיות החקוקות על הסביבון, נ' ג' ה' ש' שהם 'נס גדול היה שם'. בקהילות ישראל נתנו באותיות אלו גם ראשי תיבות למילים נוספות באידיש, שכפי משמעותם מרויחים או מפסידים, בתחילה מניחים קערה במרכז השולחן עם אגוזים, בוטנים וכדומה, ומחלקים את תכולתה בין המשתתפים. כל משתתף מחזיר אגוז או בוטן אחד לתוך הקערה וכל אחד בתורו מסובב את הסביבון. אם הסביבון נפל על האות ג', המרמז באידיש על המילה "גאנץ" (הכל) - היה הזוכה מקבל את כל תוכן קערת הזכיה, שכללה כפתורים, אגוזים או כסף. אם יצא לו האות ה', שהיא תחילת המילה "האלב" (חצי) - היה זוכה בחצי מתכולת הקערה. כשהאות נ' היתה עולה, היה "נישט" (כלום) - והמסובב לא היה מקבל כלום. ואם היתה עולה האות ש', שהוא באידיש "שעטל" (לשם) - היה עליו לשים בקערה אגוז או מטבע כסף.

לקחים חינוכיים ממשחק הסביבון...

הגר"צ דינר זצ"ל שמע בילדותו מאביו שאפשר ללמוד מכללי משחק הסביבון לקחים חינוכיים. האות נ' היא 'נס'. כאשר נופל הסביבון על אות זו - לא זוכים בשום דבר, כדי לחנכו ש'אין סומכין על הנס'. האות ג', היא 'גדול', בה זוכה מסובב הסביבון על אות זו לכל תכולת הקערה, ללמדנו שרק אם מתייעצים עם הגדולים ונוהגים על פי הוראותיהם, אזי מצליחים ומרויחים. האות ה' היינו 'היה', כשהסביבון נופל על אות זו זוכים בחצי מתכולת, משום ש'היה' מרמז על העבר. לא מספיק לזכור את העבר בלבד, כי העבר, למרות חשיבותו הרבה, אינו אלא כ'חצי מלאכה', והמלאכה אינה מושלמת בלי העתיד. לכן עלינו להשקיע ולבנות את דורות העתיד, וכל עוד שלא עשינו זאת, נקבל רק חצי מתכולת הקערה... האות ש', שהיא תחילת האות 'שם', אזי כשנופל הסביבון על האות ש' צריך לשלם מכספו או מאגוזיו לקופה הכללית, כי 'שם' הוא רמז לארץ ישראל, ועלינו להשתדל לסייע במסודות התורה והחסד של ארצנו הקדושה, כי זהו בניינה האמיתי של ארץ ישראל...

(מתוך יתד נאמן כסלו תשע"ז)

הרמ"א כתב שנוהגים לאכול מאכלי חלב, לזכר הישועה הגדולה שנעשתה במאכלי חלב, שהאכילה יהודית בת יוחנן כהן גדול את שר צבא יוון כדי שיצמא ולאחר מכן השקתו יין עד שהשתכר ונרדם. היא כרתה את ראשו וצבאו נמלט. הבן איש חי כתב שמעשה זה אירע מספר שנים לפני נס חנוכה, אך צירפוהו לימי חנוכה, כיון שגם הוא התרחש עם היוונים, ואף אותו שר צבא רצה להעביר את היהודים על דתם. ואמנם בספר צמח דוד כתב שלפי הפיוט של "יוצר" של חנוכה, המעשה אכן התרחש בימי החשמונאים, וזאת - "אף שבספרי חשמונאים לא מצאתי מזה מאומה, וכפי המשמעות בספר יהודית, בו כתוב גוף המעשה, נראה שהיה מעשיה עוד בימי נבוכדנצר, ויש מי שאמר בימי קמבישה בן כורש מלך פרס. מאתיים או שלוש מאות שנה קודם נס חנוכה. מ"מ חכמי הדור הסכימו לכלול זכר לנס זה עם נס חנוכה", עכ"ד הצמח דוד.

ויש שהעירו שלפי מדרש "מעשה חנוכה", נעשה הנס ע"י חנה בתו של מתתיהו כהן גדול. ולפי נוסחת מדרש "מעשה יהודית" נעשה הנס ע"י שתי נשים, האחת הייתה ביתו של יוחנן כהן גדול, והשניה הייתה יהודית.

"כמו שאוכלים מאכלי חלב בשבועות - כך גם בחנוכה"

ה'בני יששכר' כתב שבימים אלו ניצלו מן היוונים שרצו לבטל את התורה מישראל, ונחשבים ימים אלו כזמן נתינת התורה מחדש, וכפי שאוכלים מאכלי חלב בשבועות, כך נוהגים לאכול בחנוכה. ואילו ה'בן איש חי' הסביר שהיוונים רצו לבטל מישראל שלוש מצוות: חודש, שבת ומילה: מצוות אלו רמוזות במילה חלב: האות ח' רומזת לאות הראשונה של המילה חודש. האות ב' של המילה חלב היא האות השניה של המילה שבת והאות ל' של המילה חלב היא האות השלישית של מילה.

אכילת סופגניות - למה ומדוע?

הקדמונים הביאו בשם רבנו מימון ב"ר יוסף בחיבורו על התפילות שכתב: "אין להקל בשום מנהג, ואפילו מנהג קל, ויתחייב כל הנכון לו לעשות משתה ושמחה ומאכל לפרסם הנס שעשה ד' יתברך עמנו באותם הימים, ופשט המנהג לעשות סופגין, והוא מנהג הקדמונים, משום שהם קלויים בשמן זכר לברכתו. וכתב רבינו ניסים גאון ב"מגילת סתרים", כי בכל מנהגי האומה באלו מנהגות כמו זה, ראש (של דג) בראש השנה, החלב בפורים ובמוצאי פסח והפולים בהושענא רבה, ואותם המנהגים אין לנו לבזותם, ומי שהנהיגם זרזו ומשתדל הוא, כי הם מעיקרם נעשים ולא יבוזו במנהג האומה, וכבר אמר הנביא ע"ה: 'ואל תיטוש תורת אמך', דת אומתך על תעזוב!'

מרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל הסביר טעם נפלא לאכילת הסופגניות, שבחנוכת בית חשמונאי טיהרו את כל המקדש, ואילו את אבני המזבח ששיקצו היוונים, לא ידעו לטהרם וגנזום, והיהודים הצטערו על כך. לכן נהגו לאכול מאכלים שמברכים עליהם ברכת "מעין שלוש", בה מזכירים את המילים: "ועל מזבחך" (ובברכת המזון הרי לא מזכירים מילים אלו).

דמי חנוכה - "מנהג ישראל תורה"

ה"מגן אברהם" כתב שנהגו בישראל שהנערים העניים מסתובבים על הפתחים ואוספים כסף לצדקה לעצמם. וב"עבודת ישראל" להרה"ק מקו'ניץ זצ"ל כתב על מנהג זה "שמנהג ישראל תורה הוא", והסביר את הענין ש"צריך להשפיע בחנוכה למי שהוא בדרגת נער, ועל ידי הצדקה שנותנים לנערים - מתעורר למעלה צדקה וחסד להשפיע לאדם, למרות שהוא רק בבחינת "נער"...

הגר"ח פלאג'י זצ"ל מצטט מספר "מעשה הצדקה", שנהגו לחלק מעות כסף לילדים בימי החנוכה והפורים, וכתב על כך טעמים על פי תורת הנסתר. וכך נהגו ברבים מבתי ישראל, שמעניקים לילדים מתנות או "דמי חנוכה", ומרן הגר"י קניבסקי זצוק"ל, נהג לחלק "דמי חנוכה" לצאצאיו דוקא בנר חמישי

"למה הקוף אינו מדבר? המנגנון הפיזי קיים. חלל הגרון ומיתרי הקול של הקוף, דומים לאלה של האדם. גם שבילי המוח והעצבים אל מיתרי הקול קיימים. ובכל אופן, הקוף הוא קוף ותו לא"

יכולת הדיבור היא מכוח הנשמה השכלית המיוחדת למין האנושי

נרדה ונבלה שם שפתם, ולכן אע"פ שהמנגנון הפיזי של הדיבור בקוף כשל האדם, בזה נענשו להיות כקופים, ואותו מנגנון יחדל לדבר. גם בעלי חיים בעלי בינה יחסית, כמו חולדה למשל, אינם מדברים. המדע חיפש את התשובה בתלמי המוח אולי, אך לשוא. לא נמצאה השוואה מתאימה. ניסו לחפש את התשובה בגודל קופסת המוח, וגם זה נפל. קופסאות מוח יותר גדולות אינן מצליחות להפיק דיבור. פנו איפא לדרך חדשה, היחס בין גודל המוח לגוף, אך שוב אכזבה. אפילו אצל קופים שיחס קופסת המוח לגוף גדול אצלם, אין שומעים אף מילה. מה שכן מצאו הוא, שיחס דומה כמו זה של מח האדם לגופו, נמצא אצל העכבר. אבל אויה, גם העכבר לא מדבר...

הסבר הדברים כתוב בפשטות במהר"ל (גבורות ה' עמוד קי"ב): "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, והיינו רוח חיה מדברת. כי האדם צורתו הכללית היא חיבור הנשמה השכלית והגוף יחד, ודבר זה, חיבור זה, הוא עצמו יוצר את כח הדיבור, דהיינו נשמה עם הגוף. כי פועל הדיבור על ידי גוף, ואי אפשר זה בלא נשמה שכלית, ולכן התינוק שאין לו שכל אינו מדבר, וכך הבהמה, אע"פ שיש לה כלי דיבור אין בה דיבור, כי אין לה נשמה זו השכלית."

(הרב אליהו בר שלום יתד נאמן חיי שרה תשנ"ב)

"ואח"כ חשוב במה שהיטיב בו האלהים לאדם בדבור והסדרת הדברים אשר יליץ בהן על מה שיש בנפשו ובמצפוננו... ולולא הדבור לא היה לאדם צוות בחבירו והיה כבהמה" (שער הבחינה פ"ה).

ידוע הוא שיתרון האדם מכל בעלי החיים הוא במה שהוסיף בו הקב"ה את נפש המדברת, וכמו שכתוב 'ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה' ותרגם אונקלוס 'לרוח ממללא'...

אין דבר המבלבל את המדע כמו נושא הדיבור. המבוכה רבה, למשל, כשבאים להסביר למה הקוף אינו מדבר. המנגנון הפיזי קיים. חלל הגרון ומיתרי הקול של הקוף דומים לאלה של האדם. גם שבילי המוח והעצבים אל מיתרי הקול קיימים. ובכל אופן הקוף הוא קוף ותו לא. למרות נסיונות בלתי נלאים ללמד את הקופים לדבר, אינם אלא רוטנים ונוהמים וצווחים ומיללים, אבל לעולם לא משמיעים מילה. הימצאות הדיבור באדם בלבד סוּטרת בעוצמה על לחיים של הכופרים. האדם לא התפתח חלילה ממינים אחרים, אילו היה כך היה צריך להיות בעולם אלפי סוגים של דרגות ביניים ומדברים למחצה, ואין. מאמצים עצומים מושקעים למצוא יכולת דיבור בקוף, אבל היום ידוע שהקוף לא ישמיע מילה לעולם (משום שקליפת המוח שלו אינה מבקרת על הקול בגורנו ואכמ"ל).

והנה נוכל לאמר עפ"מ שאמרו חז"ל (סנהדרין קט) שחלק מאנשי דור הפלגה נעשו קופין, א"כ אפש"ל שכל זה כלול בעונש שאמרה תורה 'הבה

גודל שיקול הדעת הנצרך לפני שמדברים לשון הרע בהיתר לתועלת

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

מעשה נתגבר כוח הכעס על האדם ואי אפשר להזהר בזה. על כן מאוד ישית עצות בנפשו קודם שמתחיל לספר, היאך להוציא את הענין מפיו שלא להגדיל את העוולה יותר ממה שהיא, ויכוון לתועלת...". בהמשך, סעיף ט"ז, מעורר ה'חפץ חיים' על טעות נפוצה נוספת "שמשתבשין בו בני אדם תמיד". שכאשר שואלים אדם למה מדבר לשון הרע על רעהו, הוא משיב: "מפני שגם הוא דיבר עלי בפני פלוני ופלוני". וזו טעות גדולה מפני כמה טעמים: "אחד, שמי שסיפר לך זה, אסור מהתורה להאמינו, מפני קבלת רכילות... ואיך יהיה מותר לילך ולספר עליו מחמת זה?". והטעם השני: "דלו יהא שהדבר אמת שהוא דיבר עליך, גם כן אסור מחמת זה לילך ולדבר עליו לשון הרע."

לאחר שמנה ה'חפץ חיים' את שבעת התנאים להיתר לספר לשון הרע לתועלת, הוא מעורר וכותב (סעיף ט"ו, כלל י" מהלכות לשון הרע): "ועתה ראה אחי, איך צריך שיקול גדול לזה, באיזה אופן לספר הענין. כי בעת הסיפור הוא עומד בסכנה גדולה של איסור סיפור לשון הרע, אם לא ישמור עצמו בכל הפרטים, וביותר בפרט השני והרביעי". הפרט השני הוא, שעליו לוודא שאכן מדובר בעוולה על פי דין תורה; והפרט הרביעי הוא, שלא יגדיל את העוולה יותר מכפי שהיא.

וממשיך ה'חפץ חיים' וכותב: "ופשוט דעל זה נוכל לומר 'מוות וחיים ביד לשון', ואם לא יראה לחשוב בעצמו קודם שהוא מתחיל לדבר בענין זה, באיזה אופן להוציא הדבר הזה מפיו - בוודאי יכשל חס ושלום. כי בעת